

MORDECHAI ELIAHU

RAV CHIEF RABBI OF ISRAEL

מרדכי אליהו

הרמטון לציון הרב הראשי לישראל

ב"ה, ט' שבט תשנ"ג

18-404/נ"ג

ה ס כ מ ה

דאה ראיתי את ספרו של הרה"ג רבי זאב וייטמן רבה של כפר עציון בידועו ומכירו קאמינא שבשמיטה שעברה יגע עבד ופעל רבות שפירות הגדלים באיזורו יהיו באוצר בי"ד ופעולות האסורות מדאורייתא ומדרבנן לא נעשו בקרקע. ממש קדש שם שמים ברבים.

עברתי בין הבתרים וראיתי עלים לתרופה מספרו, קודח וחורז ומביא ראשונים ואחרונים וידין רב לו בזה לא רק להלכה אלא הלכה למעשה ואמינא לפועלו ישר וכל מין דין כתובו לנא. וידוע מה שאמרו חז"ל על הפסוק "גבורי כח עושי דברו" שזה נאמר על שומרי שביעית. ובגמרא בשבת פ"ח ע"א "אמר רבי אלעזר בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע יצתה בת קול ואמרה להן מי גילה לבני רז זה שמלאכי השרת משתמשין בן דכתיב "ברכו ה' מלאכיו גבורי כח עושי דברו לשמוע בקול דברו" ברישא עושי והדר לשמוע" פירש"י: "מוכנין לעשות קודם שישמעו ולא כדרך שאר עבדים ששומעים תחילה את הדבר לידע אם יכולין לקבלן עליהם אם לאו" עכ"ל. את אותו פסוק חז"ל אומרים על שומרי שביעית. ובזה אפשר להבין מה שאמרו חז"ל במסכת סוכה מ"ד ע"ב "אמר אייבו הוא קאימנא קמיה דרבי אלעזר בר צדוק אתא לקמיה ההוא גברא אמר ליה קרייתא אית לי (כפרים ויושביהם) כרמיא אית לי זיתא אית לי ואתו בני קרייתא ומקשקשין בכרמיא ואוכלין בזיתא אריך או לא אריך. (רש"י: ואכלי זיתא. בשכר הפירת הכרמים ואינן מפקירין לעניים). אמר ליה לא אריך (רש"י: לפי שאתה פורע פעולתם מפירות שביעית והתורה אמרה לאכלה ולא לסחורה אבל הקשקוש מותר כדלהלן). הוה קא שביק ליה ואזיל אמר כדו הויתי דיירי בארעא הדא ארבעין שנין ולא המיתי בר אינש מהלך באורחן דתקנן כדן. (רש"י: כבר עברו ארבעים שנה שאני דר בארץ הזאת ולא ראיתי בן אדם שמהלך בדרך ישר כאדם זה). הדר ואתי ואמר ליה מאי מיעבד אמר ליה אפקר זיתא לחשוכיא ותן פריטיא לקשקושי כרמים". (רש"י: אפקר זיתא לחשוכיא לעניים ותן פרוטות מכיסך לקשקש הכרמים) והגמרא שואלת האם קשקוש מותר? ומתרצת הגמרא שיש שני

MORDECHAI ELIAHU

RICHMON LEZIVION CHIEF RABBI OF ISRAEL

מרדכי אליהו

הראשון לציון הרב הראשי לישראל

סוגי קשקוש אחד לסתום פילי ואחד לאברויי אילני. לאברויי אילני אסור, כלומר להשביח ולהבריא את האילן אסור. לסתום פילי, בקעים מותר.

לכאורה מה התפלא ר"א בר צדוק מאותו אדם. אדם שואל שאלה והרב צריך לפסוק ומה שנפסקה הלכה צריך לקיים, ועוד למה ר"א שפסק לו שאסור למה לא אומר לו מה החיקון שצריך לעשות. (ועיין ברש"ש ד"ה "אמר ליה לא אריך") ואפשר להסביר שר"א בר צדוק ר"ל שעפ"י הלכה זה אסור אבל יש דרך להצלה כמו שאמר לו אח"כ והתפעלותו היתה שהשואל כששמע שאסור קם והלך ולא חיפש קולות או היתרים הרב פסק שאסור אז אסור ולכן התפעל ר"א בר צדוק, ידוע שיש אנשים השואלים שאלה בהלכות טריפות וכדו' וכשפוסק הרב לאסור שואלים על דיעבד או מחמיצים פניהם בניגוד לשואל בגמרא שעליו אמר ר"א בר צדוק לא ראיתי בן אדם שמהלך בדרך ישר כאדם זה. כששמע שנפסק לאסור לא חיפש קולות ולא החמיץ פניו אלא יצא בשמחה. מזה התפעל ר"א בר צדוק שאדם זה לא שואל היתרים וכאדם פשוט וישר חשב שהזיתים כולם אסורים (עיין ברש"ש שם) ומתוך חומרת קדושת פירות שביעית חזר לשאול מה עושים עם הזיתים וענה לו מה שענה כנ"ל.

וזהו "עושי דברו לשמוע בקול דברו" מיד ששומעים מקיימים ולא מהססים "לידע אם יכולים לקבלן עליהם אם לאו" כדברי רש"י הנז"ל בשבת פ"ח.

חוזר אני על הראשונות לברך את הרב המחבר שיזכה להגדיל תורה ולהאדירה ויפוצו מעינותיו חוצה ויתברך בכל מידי דמיטב ברוחגיות ובגשמיות, בבני חיי ומזוני רויחי אכ"ר.

מרדכי אליהו

ראשון לציון הרב הראשי לישראל

בית ישראל
תא' (1) - ספ"ח (1) - 783/92

אברהם כהנא שפירא
הרב הראשי לישראל

מכתב הסכמה

הראני כבוד הרה"ג מוהר"ר זאב וייטמן שליט"א גליונות מספרו על הלכות שמיטה, ובו בירורי הלכות בדין עבודת קרקע בזרעים ואילנות בשנת השבע.

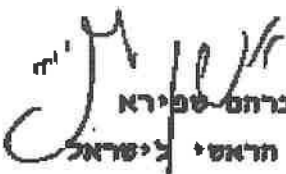
וראיתי שירד ליסודי הסוגיות ושיטות הראשונים וליבן וביירר הלכות רבות בנושאים אלו בעיון מדוקדק וניכר מתוכו רוב עמלו בהם, ומתוך בירור ההלכה יצא לדון להלכה ולמעשה בפרטי הלכות עבודות השדה במשקים חקלאיים, בסוגי זרעים ואילנות הניטעים כיום בארץ הקודש. ובדין הוצאת פירות שביעית והאכלתם לנכרים.

ובמעט הזמן שעיינתי בספרו ראיתי חילו לאורייתא בדרך ליבון שמעתתא ואסוקי שמעתתא, אם כי לגבי חידושיו להלכה ולמעשה לא נתנני הזמן לעיין ולהחליט בהם לדינא. אולם בכללות דברי הרב המחבר מלאים חכמה ותבונה.

עוד נשאו לכו של הרב המחבר שליט"א להעפיל ולדון בענין שיסדו גאוני קדמאי ומרי דארעא ישראל בהיתר המכירה, ורוב דבקותו במצות שבת הארץ הביאתו להלהיב הלבבות להחזרת קיום מצות שביעית. וכפי שכל מועצות הרה"ר לישראל מזמן קיומה חזקו, עודדו ואמצו את ידם של כל החקלאים שומרי שביעית שעליהם אמרו חז"ל שהם "גבורי כח עושי דברו" ואשרי מי מהחקלאים שרוחם ערה להיות גבורי כח לקיים "ישבתה הארץ שבת לד'".

זכות מצות שביעית תגן על כל העוסקים בה להלכה ולמעשה לברכת וקדושת ארץ הקודש לגאולה ולישועה. ויה"ר שיזכה הרה"ג המחבר שליט"א להמשיך ולהפיץ מעינותיו חוצה ולעבוד עבודת הקודש על אדמת הקודש, ויגדיל תורה ויאדיר.

במרכה נאמנה.

אברהם שפירא
הרב הראשי לישראל

משרד הרבנות רמת-גן

כס"ד

כ"ו טבת תשנ"ב

שכת הרב הראשי
 הרב יעקב אריאל

לכבוד
 הרב זאב וייטמן שליט"א

שלום למר ולתורתו,

עברתי על כתב היד של ספרו הגדוש והמלא העוסק בהלכות שביעית הלכה למעשה. ספר חשוב זה יביא תועלת רבה לכל לומד ולכל מי שעוסק בשביעית הלכה למעשה. כי הוא נכתב על סמך גסיון עשיר ומוצלח בשמיטת תשמ"ז בכפר עציון ת"ו.

כל כדין סמוכו לן. ספרות הלכתית מסוג זה היא צורך השעה וצורך הדורות. יש בה גם פירות של הצעות מעשיות וגם דיונים עקרוניים בשורשי ההלכות. זהו עץ החיים של התורה אשר שורשיה יונקים ממעיינות הנצח של התלמידים והפוסקים שמפיהם אנו חיים, אשר ע"י העיון בהם מפכים מים חיים ורעננים בכל עת ובכל שעה, ופירותיו צומחים אל-על ומסתעפים לכל עבר, נושאים פירות מעשיים, פרי הארץ עדין לגאון ולתפארת.

אמנם לגופם של הדיונים והמסקנות יש מקום לדון כדרכה של תורה, לעיין ולבקר כי הרבה פנים לתורה, אולם עצם הדיון ועריכתו הבהירה היא התורמת את תרומתה החשובה לבנינה של תורת ארץ ישראל.

הנני מאחל לך שתמשיך לעיין בנושאים הלכתיים אלו ולהצמיח פירות נוספים.

בברכת התורה והארץ

הרב יעקב אריאל
 רב העיר רמת-גן

הרב יעקב אריאל
 הרב הראשי לרמת-גן

ELIJAHU BAKSHI-DORON
RISHON-LEZION CHIEF RABBI OF ISRAEL

אליהו בקשי-דורון
הראשון לציון הרב הראשי לישראל

ב"ה, י"ב כסלו תש"ס

ה ס כ מ ה

כחכם הרואה את הנולד וכמי שעמד על האבניים עם תחיית קיום המצוות התלויות בארץ בשוב ה' את שיבת ציון מבטא הכהן הגדול מאחיו הגראי"ה קוק זצ"ל את רשפי האהבה, החמלה והחזון לקדושת הארץ בהקדמה לספרו "שבת הארץ", וז"ל "כמו שצעירה היא קוממיות עמנו על אדמת הקודש, כמו שדל וקטן הוא בניינו לעומת תקותנו הגדולה, שהיא נאדרת בימין ה' רוממה לנטוע שמים וליסוד ארץ ולאמור לציון עמי אתה, כן דק וחלוש הוא הרוח המורגש בקרבנו מרוממותה של ארץ חמדה והדר כבוד אל המתגלה בקדושת היובל והשמיטה על אדמת הקודש הנותן עוז ותעצומות לעם, רק מרחוק עוד יראה לנו, אמנם מחיות הן את רוחנו המצוות התלויות בארץ כמו שעולה בידינו לקיים מהם גם כעת, אם כי אין לנו שום דבר בשלימותו".

הדברים שנאמרו לפני תשעים שנה (תר"ע) לאחר חבלי הלידה הראשונים לקיום מצות השמיטה בארץ, כשדל וקטן היה הבנין ובלב היתה תקוה גדולה, כיום מתגשמים בס"ד לעינינו, החזון שמרחוק עוד תראה לנו רוממותה של ארץ חמדה בקיום המצוות התלויות בארץ, קורם עור וגידים, ואם כי אין גם היום דבר בשלימותו, רבים הם גיבורי כח עושי דברו המחיים את רוחנו במצוות התלויות בארץ, ומצות השמיטה נלמדת ונשמרת ומחייה יותר ויותר את קדושת הארץ, ואם כשצעירה חיתח קוממיות עמנו על או'מנו הקודש שלא היתה האפשרות לקיים השמיטה כהלכתה והיה צורך בהיתרים מתוך דאגה לקדושת הארץ, כקטן הצריך לאמו עד התבססות העם בארץ הקודש וההתפתחות בבנין הארץ, התגברה רוח קדושת הארץ ורוממותה של ארץ חמדה, ומתקדמים אנו למצב של חי נושא את עצמו בקיום מצות השמיטה כדי להחיות את רוחנו במצוות התלויות בארץ כהלכתה.

בספרו שבת הארץ מבסס הגראי"ה קוק את היתר המכירה כהוראת שעה כיון שצעירה היא קוממיות עמנו על ארץ הקודש, מתוך תקוה שיגיע היום ותקום שבת הארץ כהלכתה, "שעיני כל ישראל נשואות לקיימה כהלכתה".

הוראת שעה זו מתחדשת מידי שבע שנים ע"י הרבנות הראשית בערב השמיטה, כיון שעדיין לא אכשור דרא ואי אפשר לקיים המצוה בכל הארץ מבלי שיכשלו בה רבים, אם כי

ELIYAHU BAKSHI-DORON
RISHON LEZION CHIEF RABBI OF ISRAEL

אליהו בקשי-דורון
הראשון לציון הרב הראשי לישראל

נשתנו התנאים עם קום המדינה התרחבותה ומצבה הכלכלי, ויש לתת את הדעת אם הגיע הזמן וכיצד יש להתקדם ליעד הנכסף שתשובת הארץ את שבתותיה כראוי, עכ"פ בימינו הולכים ומתרבים שומרי השמיטה לשמוע בקול דברו, ומספר הנוהגים בקדושת שביעית גדל והולך, הרבנות הראשית בד בבד עם קיום היתר המכירה מורה את הדרך ילכו בה בקיום מצות שבת הארץ, ודואגת לשומרי המצוה ביסוד ארצות בית דין ובתכנון מוקדם ע"י הגופים החקלאיים ומשרד החקלאות.

זכה ידידי עוז הרה"ג רבי זאב וייטמן שליט"א וזיכה את הרבים בחיבור יקר המורה את הדרך ילכו בה לישום מצות השמיטה הלכה למעשה, ובו גם תכניות והצעות כיצד להגיע לישום שבת הארץ כהלכתה, הספר שנקרא "לקראת שמיטה ממלכתית במדינת ישראל" כשמו כן הוא, יש בו צעדים והצעות לישום השמיטה בדרך ממלכתית וציבורית, משום שגם החקלאות שהיתה בעבר נחלת הפרט, הפכה נחלת הכלל בתכנון ובשיווק כלליים וממלכתיים, הרב וייטמן מלבד היותו הלמיד חכם מובהק שמיאלא כריסו בש"ס ופוסקים בכלל, ובמצוות התלויות בארץ בפרט, עסק בעניינים אלו הלכה למעשה כרב בקיבוץ כפר עציון, והגדיל לעשות בהדרכה עיצה ותושיה בהיותו רב "תנובה" מטעם הרבנות הראשית, אגודה החולשת על חלק ניכר מהחקלאות ומוצרי המזון בארץ, הספר הכולל את ההלכות לפרטיהם כתוב בשפה ברורה וערוך בטוב טעם באופן השווה לכל נפש, ומלבד שעלה על שולחן מלכים מאן מלכי רבנן, מצוי הוא אצל גיבורי הכח המבקשים לדעת הלכה למעשה את המעשה אשר יעשון בשמיטה, ואם כשהוציא לאור מרן הראי"ה קוק זצ"ל את ספרו "שבת הארץ" כשצעירה היתה קוממיות עמנו בארץ הקודש, הדברים נאמרו יותר להלכה ולא למעשה, כיון שדל וקטן היה בנין המצוות התלויות בארץ, וכתב בהקדמתו "תלמוד מביא לידי מעשה, שינון הלכות בהרחבה, עשות ספרים והרבות מחקר בהם מביאים את ההכרה והאהבה אל המצוות התלויות בארץ ואור ה' שבכל אות וכל פרט ופרט עם חשק שמירתן בכל פרטיהם ומתרחבה לפי הגדלת תורתה והאדרתה", הרי שבספרו של הרב וייטמן מלבד שהתלמוד מביא להכרה ולאהבה, הספר בפועל מביא לידי מעשה.

ויהי רצון שגם ההצעות העתידות יבואו לידי מעשה, ונוכה לשבת הארץ, והנה לקחת ברכך את הרב המחבר שליט"א לקראת ההוצאה לאור לשנת השמיטה תשס"א שיזכה להגדיל תורה ולהאדירה וחפץ ה' בידו יצלח להנחיל את תורת ארץ ישראל ומצוותיה עד שמלאה הארץ דעה את ה' מתוך בריאות גופא ונהורא מעליא וכל מילי דמיטב.

מברכה,
אליהו בקשי-דורון
הראשון לציון הרב הראשי לישראל

דברי פתיחה וברכה - הגר"י אפרתי שליט"א*

הרב זאב וייטמן שליט"א הי' היוזם והמבצע של אחד החידושים בשמיטה תשמ"ז, הקמתו וחיפעולו של אוצר בית דין גוש עציון, שטיפל במטעי כפר עציון ומגדל עוז. אי אפשר להתעלם מתחושת רבים כי לפעמים אוצר בי"ד הינו הערמה, ואכן, אם האוצר איננו מנוהל בידי בית הדין, וכל הקשר בין הדיינים לחקלאים הינו חד פעמי בערב השביעית, כשהחקלאים מצטרפים לאוצר בי"ד באופן רשמי בלבד, בלא שהצטרפות זו מביאה ללווי צמוד של בי"ד במשך כל שנת השמיטה, או-או, הופך המונח של אוצר בי"ד - להערמה הגורמת לחקלאים לבצע מלאכות שדה אסורות, ולשיווק רגיל הכרוך באיסורי סחורה, וזאת, במסווה של אוצר בי"ד. לעומת זאת, אוצר בי"ד דכפר עציון שהתנהל כהלכה התאפיין בכך, שהשליטה המלאה על כל אשר בוצע היתה בידי הדיינים שהדריכו, פיקחו, ושלטו שלטון ללא עוררין, על ענפי המטע במשקים אלו.

במשך שלש השנים האחרונות נוצר קשר כמעט יום יומי בין הרב וייטמן שליט"א ובית דינו לבין הח"מ וחבריו במכון לחקר החקלאות עפ"י התורה ובבית המדרש להלכה בהתישבות. מתוך כך זכינו להיות שותפים, שלב אחרי שלב, ליצירת אוצר בי"ד כפר עציון שנבנה מתוך מסירות ורצינות של חברי המשק שהיו שותפים לרבם במהלך זה. כדרכה של כל יצירה חדשה - היא היתה כרוכה בעמל ויזע מעשי ובהרבה שאלות הלכתיות, שרבות מהן זכינו להפנות למרן הגר"ש אלישיב שליט"א. למרות כל ההיסוסים לגבי רצון ויכולת הקליטה של התוצרת החקלאית של גוש-עציון על ידי הציבור החרדי הרחב, הרי בסיעתא-דשמיא, כל תחנות החלוקה שהוקמו על ידי בית המדרש בהתישבות בשכונות החרדיות בירושלים ת"ו קלטו בעין יפה ובשמהח את התוצרת החקלאית מכפר-עציון וממגדל עז. מי שידע היאך בעבר, התנוד הציבור החרדי משימוש בפירות שבאו מאוצר בי"ד, רק הוא יכול להעריך את גודל המהפך שחל בשמיטה האחרונה, ולאוצר בי"ד גוש עציון חלק לא מבוטל בכך, כאשר קושטא קאי, והציבור היה מודע לנהלים המיוחדים של אותם בתי דין שנהלו כהלכה.

המתבר שליט"א צירף לחלק העוסק בעניני אוצר בי"ד חלק העוסק גם בגידולי שדה. אף על פי שאיני יכול להסכים עם היסוד עליו מבוסס חלק זה, הואיל ולמיטב הבנתי, רוב רובם של גדולי הפוסקים שליט"א סבורים כי אין מקום כיום לחשתמש בהיתו' והמכירה הכללי על יסוד היתרו של הגר"א מקובנא ושל הגר"א הכהן קוק וצוק"ל, בכל אופן, לא ראיתי עצמי פטור מצרף מילי דפתיחה לאחד הנסיונות הרציניים ביותר שנעשו להפעלתו של אוצר בית דין כהלכה. יהי רצון שימלאו הדברים את ייעודם, להרבות כבוד שמים ולהרחיב את משמרת שומרי שמיטה בארה"ק.

* דברים לכבוד הוצאת החוברת שמיטת תשמ"ז בכפר עציון - חוברת שהיוותה את הבסיס לספר זה (ראה להלן בנספח - פירק עשרים וארבעה).